

Saradnja regionalnih organizacija na projektu ETNAR koji se bavi temama energije, transporta i prirodnih resursa...

„Mreža zagovaračkih NVO-a za održivo korištenje energije i prirodnih resursa u zemljama Zapadnog Balkana i Turskoj – ETNAR“ je projekat na kojem rade organizacije iz Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Srbije, Crne Gore, Makedonije i Albanije, a bavi se temama energije, transporta i prirodnih resursa.

Ovaj projekat finansira EU u okviru IPA Partnerskih programa za organizacije civilnog društva. Glavni cilj projekta je jačanje kapaciteta nevladinih organizacija na Zapadnom Balkanu i u Turskoj kako bi one putem javnog zagovaranja, uz podršku građana, uticale na proces približavanja EU u pitanjima zaštite okoliša.

Prema planovima organizacija koje rade na ovom projektu, on će tokom realizacije ojačati kapacitete nevladinih organizacija u izradi analiza, javnom zagovaranju i praćenju ključnih okolišnih reformi na regionalnom i nacionalnom nivou, sa posebnim naglaskom na energetiku, transport i prirodne resurse. Glavne projektne aktivnosti su: analiza politika, izrada mišljenja, tematski seminari i sastanci mreže, regionalne konferencije, regionalni treninzi, izrada priručnika o pravu okoliša i javnom zagovaranju, edukacijski seminari za mlade lidere iz područja zaštite okoliša, nacionalne kampanje javnog zagovaranja, učešće projektnih partnera s područja Zapadnog Balkana u aktivnostima mreže Friends of the Earth International i Friends of the Earth Europe, te posjeta relevantnim institucijama EU-a.

Projekt koordiniše Zelena akcija / FoE Croatia. Projektni partneri su organizacije civilnog društva iz regije: Zeleni dom iz Crne Gore, Centar za životnu sredinu i Centar za ekologiju i energiju iz BiH, CEKOR iz Srbije, Fondacija Henrich Böll iz Njemačke, Friends of the Earth International sa sjedištem u Holandiji, te Friends of the Earth Europe sa sjedištem u Belgiji. U drugoj fazi projekta uključeni su novi partneri: OAA iz Albanije, DEM i EKO-Svest iz Makedonije.

Nataša Djereg, direktorica organizacije CEKOR- Centar za ekologiju i održivi razvoj iz Srbije (Subotica), kaže da su u ovaj projekat uključeni kao partner iz Srbije, kao jedna od najaktivnijih organizacija iz Srbije koja se bavi temom održive energetike, održivog saobraćaja i zaštitom prirodnih resursa. Na nacionalnom nivou, projekat ETNAR CEKOR prvenstveno želi da poveća legitimnost i kapacitete ekoloških organizacija za kreiranje boljih nacionalnih politika u oblasti energetike, klime, zaštite prirodnih resursa i saobraćaja, usklađenih sa EU standardima.

Kada je u pitanju saradnja regionalnih organizacija, Nataša Djereg kaže da ni ekološko zagađenje, ni uticaj klimatskih promjena na primjer kroz suše ili poplave, ne poznaju granice, a mnogi resursi su zajednički za pojedine zemlje. Nadalje, prema njenom mišljenju,

postoje mnoge sličnosti i zajedničke slabosti u regionu kada je u pitanju ekologija, te se regionalnom saradnjom i zajedničkim naporima radi na tome da ekološke teme dobiju jači fokus.

“Glavni cilj projekta je osnaživanje, naročito manjih ekoloških organizacija da utiču na kreiranje boljih politika zaštite životne sredine, njihovo umrežavanje, povećanje vidljivosti rada ekoloških organizacija i povećanje njihove legitimnosti prema donosiocima odluka, kroz aktivnosti kampanja javnog zagovaranja, seminara edukacije, te zajedničkih stavova i publikacija u oblasti održive energetike i zaštite prirodnih resursa. Takođe, cilj nam je transparentan i inkluzivan proces aproksimacije prema EU u oblasti životne sredine, te skretanje pažnje javnosti na primere, kako dobre, tako i loše prakse u sprovođenju projekata vezanih za energetiku i prirodne resurse”, kaže za BUKU Nataša Djereg, direktorica organizacije CEKOR.

Jelena Marojević Galić, programska direktorica NVO Green Home iz Crne Gore (Podgorica), ističe da je Green Home jedan pod projektnih partnera na ETNAR projektu, što znači da su odgovorni za organizaciju i realizaciju aktivnost u Crnoj Gori, ali i da zajedno sa ostalim projektnim partnerima učestvuju u osmišljavanju i realizaciji zajedničkih regionalnih aktivnosti.

“S obzirom da su ekološke teme prilično slične u regionu i da se svi mi koji radimo u našim zemljama srećemo često sa istim problemima i negativnim trendovima, jako nam je važno da imamo mogućnost da od kolega u regionu čujemo kakva je situacija kod njih i kakva su njihova iskustva koja su imali kada su u pitanju konkretni problemi. Interesantno je da se u regionu mogu zapaziti zajednički trendovi kada je u pitanju razvoj hidropotencijala ili upotreba uglja za proizvodnju električne energije. Tako, recimo, u Crnoj Gori i BiH trenutno imamo veliku ekspanziju razvoja i izgradnje malih HE, čije kumulativno djelovanje na životnu sredinu može biti ipak prilično veliko, posebno ako se planiraju masovno, na svim riječnim tokovima, pa i u Nacionalnim parkovima i bez dobro i kvalitetno analiziranih uticaja”, kaže za BUKU Jelena Marojević Galić, programska direktorica NVO Green Home. Ističe da je slična situacija i sa izgradnjom novih termoelektrana u regionu. Jelena kaže da, dok se trenutno u EU brojni takvi objekti zatvaraju zbog nemogućnosti usklađivanja sa sve strožijim propisima i zahtjevima klimatskih politika i visokim cijenama održavanja i proizvodnje, u regionu Zapadnog Balkana, koji još uvijek nije u obavezi da trenutno ispoštuje određene EU propise, planiraju se ili su već daleko odmakli projekti izgradnje novih TE, koji će dugoročno gledano predstavljati veliki teret našim zemljama na putu pridruživanja EU i ispunjavanja zahtjeva i standarda na koje smo se već obavezali. Takođe, i u finansijskom smislu, ti novi objekti će značiti i dodatne nove troškove u zaštiti životne sredine i zdravlja

ljudi.

“Još jedan od primjera regionalne saradnje, ali i sličnih trendova je upravo aktuelna priča o istraživanju nafte i gasa na Jadranu koja se direktno tiče Crne Gore, Hrvatske i Albanije.

Organizacije u regionu vrlo blisko sarađuju na ovoj temu, budući da se koristi potpuno isti model za dodjelu koncesija, ali i da su iste naftne kompanije i korporacije zainteresovane za ovaj posao.

Jedno od bitnih komponentni u pogledu regionalne saradnje čini i iskustvo zemalja koje su već u EU, kao što je Hrvatska, koja je nedavno prošla put pridruživanja Evropskoj zajednici, pa u tom smislu nama predstavlja značajnu podršku, posebno u smislu praćenja i učestvovanja u radnim grupama za pregovore za Poglavlje 27- životna sredina”, ističe Marojević Galić.

Prema njenim riječima, pored osnaživanja regionalne saradnje na pitanjima zaštite prirodnih resursa, energije i transporta, jedan od ciljeva ovog projekta je i jačanje organizacija civilnog društva na nivou država uključenih u projekat, kako bi bile u mogućnosti da prate i analiziraju javne politike i da se aktivnije kroz porces javnog zagovaranja uključuju u procese donošenja odluka.

“U svim zemljama uključenim u projekat organizovan je čitav niz obuka i treninga za predstavnike NVO na teme pravnih alatki u zaštiti životne sredine, zagovaranja i javnog zastupanja, analize politika, pisanja komentara i izvještaja. Takođe, nevladine organizacije su bile uključene u kampanje na kojima mi radimo, a kroz male grantove koji su realizovani kroz ETNAR projekat u dva kruga dobile su priliku i da pokažu naučeno i da samostalno realizuju kampanje i aktivnosti u oblasti prirodnih resursa, energije i transporta”, kaže Marojević Galić.

Nataša Crnković, iz Centra za životnu sredinu iz BiH (Banjaluka), kaže da je Centar za životnu sredinu jedan od dva partnera u Bosni i Hercegovini, pored Centra za ekologiju i energiju iz Tuzle. Ravnopravan su partner, učestvuju u planiranju i provođenju aktivnosti na regionalnom nivou, a koordinišu i vode aktivnosti na nivou Bosne i Hercegovine.

Ona ističe da, kada su u pitanju ekološke teme i zaštita životne sredine, od presudnog značaja je upravo zajednički rad.

“Kako pitanja životne sredine ne poznaju granice, tako se i u rješavanju problema koji se tiču životne sredine moraju prevazići podjele i granice. Sa sigurnošću mogu reći da je civilni sektor tu otišao daleko ispred vladinih institucija, koje nekim pitanjima još uvijek niti pridaju dovoljno značaja, niti se regionalno strateški povezuju i traže dugoročna rješenja”, kaže ona i dodaje da su glavni ciljevi ovog projekta jačanje ekoloških organizacija u čitavoj regiji Zapadnog Balkana, a to se postiže analiziranjem stanja, davanjem konkretnih preporuka,

pisanjem priručnika, te organizovanjem treninga.

STANJE U REGIONU

Na pitanje kako bi ocijenila trenutno stanje u Srbiji kada su u pitanje teme energije, transporta i prirodnih resursa, Jelena Marojević Galić iz Crne Gore kaže da će životna sredina predstavljati najveći izazov u procesu pridruživanja EU, a najveći problem za ispunjavanje obaveza iz najzahtjevnijeg i "najskupljeg" Poglavlja 27 biće upravo novac. "Ovo nije crnogorska specifičnost, već nešto što je zajedničko čitavom regionu. U svim zemljama koje su od skoro članice EU životna sredina je bila izazov zato što se radi o najsveobuhvatnijem poglavlju koje jednako dotiče svakog građanina, ali i sistem u cjelini. Kad govorimo o trenutnom stanju u ovoj oblasti, najproblematičnije i najizazovnije su teme upravljanje otpadom, kvalitet voda, zaštita prirode i klimatske promjene, ali i kvalitet vazduha i industrijska zagađenja. Kada su u pitanju prirodni resursi i zaštita prirode uopšte, najveći izazovi su u oblasti vodnih resursa, upravljanja u zaštićenim područjima i uspostavljanje ekološke mreže NATURA 2000, za šta će, ako se uzmu u obzir trenutni kapaciteti i situacija na terenu, trebati vremena i finansijskih sredstava", objašnjava ona. Jelena Marojević Galić kaže da, kada je u pitanju energija i njen budući razvoja, vlada Crne Gore ima vrlo ambiciozne planove koji podrazumijevaju izgradnju brojnih energetske objekata od velikih hidroelektrana, termoelektrana, preko vjetroelektrana, do malih HE, a da pri tome nisu adekvatno sagledani efekti takvog ekspanzivnog razvoja na životnu sredinu. "Čak se često mogu čuti i ocjene da životna sredina predstavlja prepreku za razvoj, što nikako ne bi smjelo da se doživljava na takav način i da dolazi sa zvaničnih adresa. Takođe, pitanja klimatskih promjena i klimatske politike skoro da nisu uopšte uzeta u obzir i integrisana u energetske razvojne planove, što bi moglo stvoriti brojne probleme, kako administrativne, tako i finansijske u procesu pridruživanja EU i ispunjavanju preuzetih obaveza", kaže Jelena Marojević Galić iz Crne Gore.

Na pitanje kako bi ocijenila trenutno stanje u Srbiji kada su u pitanju teme energije, transporta i prirodnih resursa, Nataša Djereg kaže da trenutno stanje u zemlji u ovim oblastima treba posmatrati u jednom širem makroekonomskom kontekstu koji je nepovoljan. Srbija, kaže ona, ima neodrživu zaduženost, te ogroman nedostatak ulaganja u potrebnu infrastrukturu, filtere i standarde. Dalje ističe da su strane finansijske institucije nezainteresovane za optimalne investicije, dok predstavnici države imaju interes da akumuliraju bogatstvo u malom krugu ljudi.

"Glavna mera koja bi puno značila je uspostavljanje sopstvene investicione banke, koja bi se koristila za mere energetske efikasnosti u industriji, proizvodnji energije, upotrebi resursa i saobraćaju. Srbija treba da prestane da se boji inflacije, kontrolisana inflacija je jedini način

da Srbija generiše proizvodnju, a trenutna vezanost za evro zapravo samo pogoduje uvoznom lobiju, a dugoročno blokira bilo kakvu opciju za razvoj. Tek posle rešenja ovih makroekonomskih problema je potrebno izraditi strategiju nisko ugljeničnog zelenog razvoja, koji nije uvozno orijentisan (kao što se dešava sada kroz uvoz energenata, kapitalnih proizvoda-mašine, oprema, transportna sredstva, kompletne hemijske industrije i visokih tehnologija)", objašnjava ona.

Ističe da je trenutno u Srbiji pitanje rješenja zagađenja iz energetskog sektora jedno od najvažnijih, kako ekoloških pitanja, tako i sektorskih pitanja, od kojeg zavisi čitav privredni razvoj zemlje. Kaže da Srbija treba da se preusmjeri na klimatski prihvatljivu privredu sa niskim emisijama ugljenika, politiku u kojoj su građani na prvom mjestu, sa dostupnom povoljnijom, sigurnijom i održivijom energijom, koja ne zagađuje.

"Srbija treba uskoro da usvoji Strategiju razvoja energetike do 2025. godine sa projekcijama do 2030. god. i pripremi Nacionalni plan za smanjenje emisija, kojim se strateški planira kontrola emisija i smanjenje zagađenja sumporom, azotnim oksidima, te teškim metalima iz velikih ložišta. Postoje istorijska zagađenja koja su, naročito nakon poplava, sada pokrenuta i koja se moraju sistemski rešavati. Nerešena kanalizacija, otpadne vode generalno i otpad su oblasti gde jako zaostajemo za Evropom", kaže Nataša Djereg.

Nataša Crnković na kraju kaže da se u BiH još uvijek nedovoljno ozbiljno i strateški pristupa pitanjima energije, transporta i prirodnih resursa. Ističe da je poseban problem ulaganje u sektor uglja, koji se kosi sa evropskim i svjetskim težnjama da se smanji uticaj gasova staklene bašte na klimu.

"Prošlogodišnje poplave su pokazale da na uticaje klimatskih promjena nismo spremni, niti ćemo biti pošteđeni takvih scenarija u budućnosti. Na tu problematiku se nadovezuje i problem neadekvatnog upravljanja rijekama i riječnim ekosistemima", zaključuje Nataša Crnković iz Banjaluke.

Projekt ETNAR započeo je 1. decembra 2012. godine, a završiće 30. novembra 2016.

Izvor; buka